

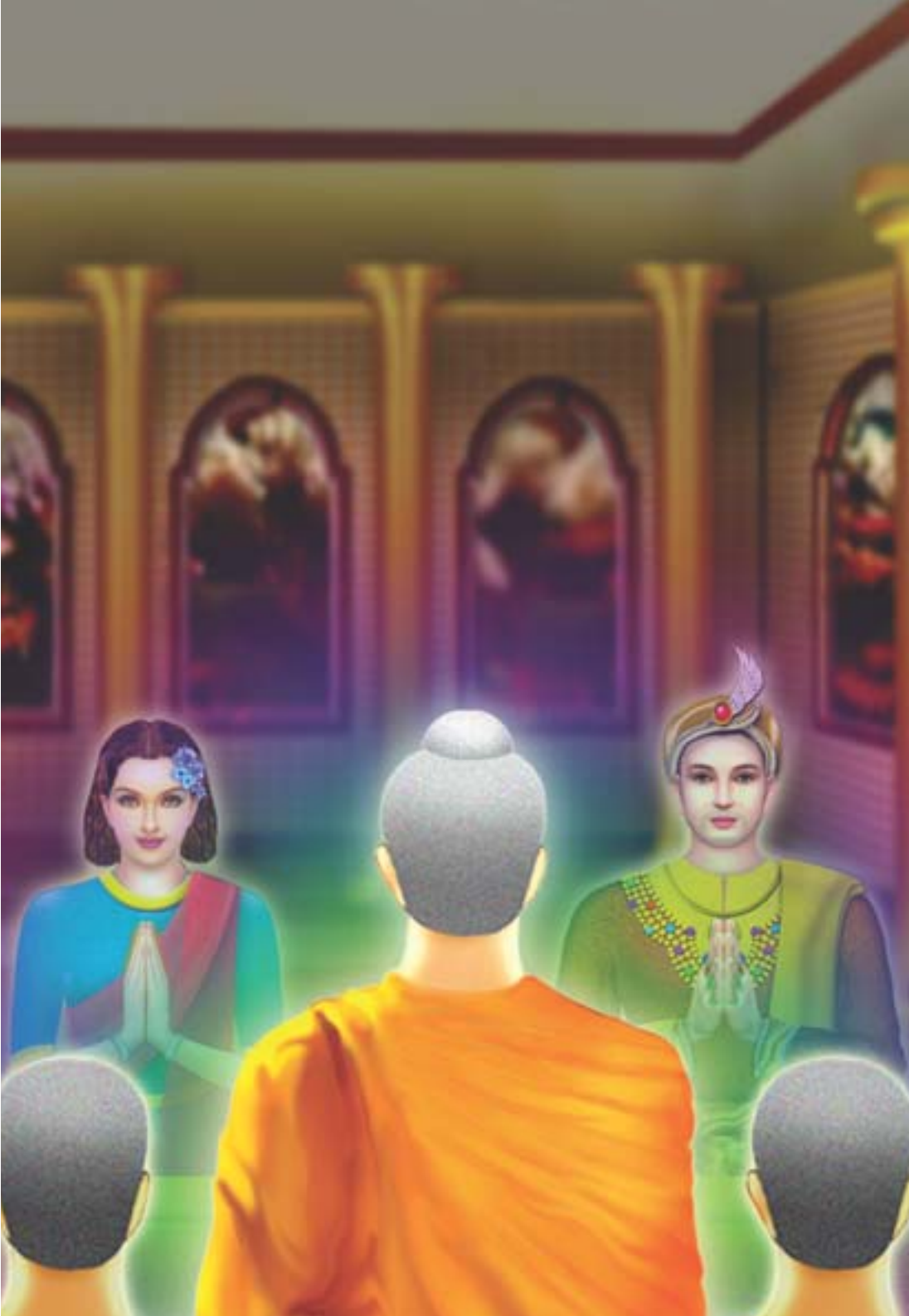
วาจาอันเป็นที่รัก

พึงเปล่งวาจางามเท่านั้น

ไม่พึงเปล่งวาจาชั่วเลย

การเปล่งวาจางามยังประโยชน์ให้สำเร็จ

คนเปล่งวาจาชั่วย่อมเดือดร้อน

วาจาอันเป็นที่รัก

๔๔๕

ธรรมดาของสรรพสัตว์และสรรพสิ่งทั้งหลาย ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเสื่อม แม้แต่ชีวิตของเราก็เสื่อมไปตามลำดับ จากวัยทารกไปสู่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยหนุ่มสาว วัยกลางคน วัยแก่ชรา นั่นเป็นความเสื่อมที่เรามองเห็นได้ เราถูกความเสื่อมครอบงำ แล้วนำไปสู่ความตายในที่สุดเหมือนกันหมด เพราะฉะนั้นเราไม่ควรประมาทในการดำเนินชีวิต ควรมองเห็นโทษของความเสื่อมนั้น จะได้คลายจากความยึดมั่น ถือมั่นในโลกทั้งปวง แล้วมุ่งแสวงหาหนทางแห่งความหลุดพ้น

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ใน ขุททกนิกาย เอกนิบาต ชาตก ว่า

“กลยาณิเมว มุญฺเจยฺย   น ทิ มุญฺเจยฺย ปาปิกํ
โมกฺโข กลยาณียา สาธุ   มุตฺวา ตปฺปติ ปาปิกํ

พึงเปล่งวาจางามเท่านั้น ไม่พึงเปล่งวาจาชั่วเลย
การเปล่งวาจางามยังประโยชน์ให้สำเร็จ คนเปล่งวาจาชั่ว
ย่อมเดือดร้อน”

การพูดจาให้ไพเราะน่าฟัง พูดแต่วาจาสุภาสิต ย่อมยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ จะทำให้ได้รับความสุขความเจริญ มีคนยกย่องสรรเสริญและเป็นที่รักของคนทั่วไป ดังนั้นควรพูดแต่ถ้อยคำอันเป็นที่รักที่พอใจ ส่วนคำที่หยาบคายเป็นวาจาทุพภาสิต

วาจาอันเป็นที่รัก

๔๕๐

ย่อมทำให้เดือดร้อนและถูกตำหนิติเตียน จึงควรงดเว้นเสีย

*ในสมัยพุทธกาล นางสุชาดาบุตริของธัญชัยเศรษฐี ได้เป็นสะใภ้ของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เมื่อเข้าไปอยู่ในเรือนของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีแล้ว คิดว่าตนเองมาจากตระกูลเศรษฐีที่มั่งคั่ง จึงมีความถือตัวเอาแต่ใจตนเอง และมีนิสัยหยาบกระด้างมักโกรธ ไม่ทำหน้าที่ของสะใภ้ที่ดี แต่เที่ยวด่าว่าคนรับใช้อยู่เสมอ

วันหนึ่ง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพร้อมด้วยเหล่าภิกษุเสด็จมารับบิณฑบาตในเรือนของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เมื่อเสร็จภัตกิจแล้ว ขณะกำลังแสดงธรรม ก็ได้ยินเสียงทะเลาะวิวาทกัน พระบรมศาสดาทรงหยุดธรรมกถาตรัสถามว่าเกิดอะไรขึ้น ท่านเศรษฐีกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ นางสุชาดาสะใภ้ของข้าพระองค์เป็นคนมักโกรธ มีความถือตัวนางไม่ทำหน้าที่ของสะใภ้ และไม่ให้ทาน ไม่รักษาศีล วันหนึ่งๆ ได้แต่หาเรื่องกับคนรับใช้ ขอพระองค์ทรงโปรดสั่งสอนด้วยเถิด”

พระบรมศาสดาจึงทรงให้เรียกนางมา แล้วตรัสถามว่า “ดูก่อนสุชาดา ภรรยาของบุรุษมีอยู่ ๗ จำพวก เธอเป็นภรรยาพวกไหนใน ๗ จำพวกนั้น” นางสุชาดากราบทูลว่า “ข้าแต่

วาจาอันเป็นที่รัก

๔๕๑

พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันไม่ทราบความหมายของพระดำรัสที่
พระองค์ตรัส ขอพระองค์ทรงโปรดขยายความนั้นด้วยเถิด”
พระพุทธองค์จึงตรัสถึงภรรยาทั้ง ๗ จำพวกว่า

“ภรรยาเหล่าใด มีจิตคิดประทุษร้ายต่อสามี มิได้
ประพฤตสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่สามี ประพฤตินอกใจสามี
ดูหมิ่นล่วงเกินสามี พยายามจะประหารสามี ภรรยานี้เรียกว่า
วธกาภริยา คือ ภรรยาเยี่ยงเพชรฆาต

ภรรยาเหล่าใด เมื่อสามีได้ทรัพย์สินเงินทองมาด้วย
อาชีพอสุจริต แม้จะเล็กน้อยเพียงใด ก็มอบทรัพย์ให้ภรรยาเก็บ
รักษาไว้ แต่ภรรยานั้นกลับใช้ทรัพย์อย่างสิ้นเปลือง ภรรยา
อย่างนี้เรียกว่า โจริภริยา ภรรยาเยี่ยงโจร

ภรรยาเหล่าใด ไม่ยอมทำงาน เกียจคร้าน หยาบช้ำ
ดูร้าย ปากคอเราะราน ประพฤติข่มเหงคนรับใช้ ภรรยาอย่างนี้
เรียกว่า อัยยาภริยา ภรรยาที่วางตัวเหมือนนาย

ภรรยาเหล่าใด มีใจโอบอ้อมอารี ประพฤติสิ่งที่เป็น
ประโยชน์เกื้อกูลทุกเมื่อ ตามรักษาสามีดุจมารดาตามรักษามารดา
รักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้ ภรรยาอย่างนี้เรียกว่า มาตาภริยา
ภรรยาเสมอเหมือนมารดา

ภรรยาเหล่าใด มีความเคารพสามี มีความละเอียดใจ

วาจาอันเป็นที่รัก

๔๕๒

ประพุดิตตามความพอใจของสามี คล้ายกับน้องสาวที่มีความ
เคารพต่อพี่ชาย ภรรยาอย่างนี้เรียกว่า ภคินีภริยา ภรรยา
เสมอเหมือนน้องสาว

ภรรยาเหล่าใด เมื่อเห็นสามีแล้วรำเริงยินดี คล้ายกับ
เห็นมิตรสหายที่มาเรือนของตน เป็นผู้รักษาวงศ์ตระกูล มีศีลมี
วัตรปฏิบัติต่อสามี ภรรยาอย่างนี้เรียกว่า สขีภริยา ภรรยาที่
เป็นเหมือนเพื่อน

ภรรยาเหล่าใดมีลักษณะเช่นนี้ คือ เป็นคนไม่มีความโกรธ
ถึงจะถูกขู่ฆ่าหรือถูกลงโทษ ก็ไม่มีจิตคิดประทุษร้าย อดกลั้นต่อ
สามี ไม่โกรธ ยอมประพุดิตตามอำนาจของสามี ภรรยาอย่างนี้
เรียกว่า ทาสีภริยา ภรรยาเสมอเหมือนทาส

ดูก่อนสุชาดา ภรรยาในโลกนี้ที่เรียกว่า วรกาภริยา
โจริภริยา และอัยยาภริยา เป็นคนทุศีลหยาบช้ำ มิได้เอื้อเฟื้อ
เมื่อละจากโลกแล้วย่อมไปสู่นรก ส่วนภรรยาใดในโลกนี้ที่เรียกว่า
มาตาภริยา ภคินีภริยา สขีภริยา และทาสีภริยา เป็นคนดำรง
อยู่ในศีล สำรวมระวังด้วยดี เมื่อละจากโลกแล้วย่อมไปสู่สุคติ”

เมื่อจบพระธรรมเทศนา นางสุชาดาได้ดำรงอยู่ในโสดา-
ปัตติผล พระบรมศาสดาจึงตรัสว่า “สุชาดา บรรดาภรรยา ๓
จำพวกนี้ เธอเป็นภรรยาพวกไหน” นางกราบทูลว่า “หม่อมฉัน

วาจาอันเป็นที่รัก

๔๕๓

ขอเป็นภรรยาเสมอด้วยทาส พระเจ้าข้า” แล้วได้กราบขอขมา
พระบรมศาสดา

ภิกษุทั้งหลายนั่งสนทนากันถึงเรื่องของนางสุชาดา ที่
พระบรมศาสดาทรงทรมานให้หยาบพยศ ด้วยพระพุทโธวาท
เพียงครั้งเดียว จนได้ดำรงอยู่ในโศดาปัตติผล พระบรมศาสดา
จึงทรงนำเรื่องในอดีต มาแสดงให้พระภิกษุฟังว่า

เมื่อครั้งที่พระโพธิสัตว์ บังเกิดเป็นพระโอรสของ
พระเจ้าพรหมทัต พระมารดาของพระองค์เป็นผู้มักโกรธ ดุร้าย
ชอบด่าบริภาษผู้อื่น พระโพธิสัตว์ประสงค์จะถวายโอวาทแก่
พระมารดา ทรงดำริว่า การกราบทูลถ้อยคำที่ไม่มีเรื่องอ้างอิง
ไม่สมควร จะไม่เป็นผล จึงแสวงหาสิ่งเปรียบเทียบ เพื่อจะ
แนะนำพระมารดา

วันหนึ่ง พระองค์เสด็จไปในพระราชอุทยานพร้อมกับ
พระมารดา ได้ยินเสียงนกน้อยตีวิดกำลังส่งเสียงร้องดังรบกวน
ในระหว่างทาง ผู้ติดตามมากมายได้ยินเสียงนั้น จึงพากันปิดหู
กล่าวว่า “เจ้านกมีเสียงหยาบซ้ำ เจ้าอย่าได้ส่งเสียงร้อง” แล้ว
ต่างขว้างปาก้อนดินใส่ในนกน้อยตีวิด เมื่อเสด็จต่อไป ก็พบ
นกดูเหมือนตัวหนึ่ง อยู่บนต้นสาละ ส่งเสียงร้องไพเราะจับใจ
ขณะผู้ติดตามพากันหลงใหลในเสียงนั้น ต่างกล่าวขึ้นว่า

วาทะอันเป็นที่รัก

๔๕๔

“เจ้านกน้อย มีเสียงไพเราะอ่อนหวาน นุ่มนวล เจ้าจงร้องต่อไป
เราอยากฟังเสียงของเจ้าอีก”

พระโพธิสัตว์เห็นเหตุการณ์ทั้งสองนั้นแล้ว จึงดำริว่า
เราจะนำเหตุการณ์นั้นมาเปรียบเทียบให้พระมารดาฟัง จึง
กราบทูลว่า “มหาชนได้ยินเสียงของนกต้อยติวิด ต่างพากัน
ปิดหูแล้วไล่ไปเสีย แม้นกนี้มีสีล้นสวยงาม แต่มีเสียงหยาบกระด้าง
เปรียบเสมือนคนมีวาจาหยาบคาย ย่อมไม่เป็นที่รักของผู้อื่น

แต่นกดูเหว่าแม้มีสีดำไม่น่าดู ก็เป็นที่รักเพราะมีเสียง
ไพเราะอ่อนหวาน เปรียบเสมือนคนมีวาจาสุภาพ มีวาจา
สละสลวย คิดก่อนพูด ไม่ฟุ้งซ่าน มีถ้อยคำเป็นอรรถเป็นธรรม
ย่อมเป็นที่รักของมหาชน” พระมารดาสดับแล้วก็รู้สึกพระองค์
และได้เป็นผู้มีวาจาไพเราะนุ่มนวล ด้วยพระโอวาทเพียงครั้งเดียว
เท่านั้น

เพราะฉะนั้น ผู้ที่ปรารถนาจะให้เป็นที่รักของผู้อื่น ควรพูด
ด้วยวาจาไพเราะ อ่อนหวาน สละสลวย นุ่มนวลน่าฟัง ก่อนพูด
ก็ควรคิดใคร่ครวญให้ถี่ พุดในสิ่งที่มีประโยชน์ มีสาระ โดยเฉพาะ
คำพูดที่ชักชวนให้ทำความดีให้ประพฤติปฏิบัติธรรม ควรพูดบ่อยๆ
เพราะเป็นถ้อยคำที่นำพาไปสู่สวรรค์นิพพาน ดังนั้นให้ทุก
ถ้อยคำของเราเป็นไปเพื่อบุญกุศลและเพื่อความหลุดพ้น